

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ



СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

Випуск 11

*Матеріали Всеукраїнської
науково-практичної конференції
“Правова держава: досвід, можливості,
механізми формування в сучасній Україні”,
м. Київ, МАУП, 24 квітня 2014 р.*

Київ
ДП “Видавничий дім “Персонал”
2014

*Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом
(протокол № 5 від 28.05.14)*

Редакційна колегія:

А. М. Подоляка (голова), д-р юрид. наук, проф.;
А. А. Ізнатченко (заступник голови), канд. техн. наук;
М. Ф. Головатий, д-р політ. наук, проф.;
І. П. Бідзюра, д-р політ. наук, проф.;
Ф. М. Медвідь, канд. філос. наук, проф.
О. В. Куроченко, д-р екон. наук, проф.;
А. С. Лисецький, д-р екон. наук, проф.;
І. П. Розпутенко, д-р наук держ. упр., проф.;
Г. П. Ситник, д-р наук держ. упр., проф.;
Ю. П. Сурмін, д-р соціальних наук, проф.;
В. В. Утвенко, канд. іст. наук, доц.;
Н. М. Чернуха, д-р пед. наук, проф;
М. В. Чечетов, д-р наук держ. упр., проф.;
Н. П. Ярош, д-р наук держ. упр.

Видання здійснене в рамках проекту
“Наукові праці МАУП”

Становлення і розвиток української державності : [зб. наук. пр.] /
МАУП. — К.: ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2008 —

С76 Вип. 11: Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. “Правова держава: досвід, можливості, механізми формування в сучасній Україні”, м. Київ, 24 квіт. 2014 р. / редкол.: А. М. Подоляка (голова) [та ін.]. — 2014. — 362 с. : іл. — Бібліогр. у кінці ст.

У пропонованому збірнику подано статті учасників науково-практичної конференції, присвяченої найважливішій проблемі сьогодення — становленню України як держави. Розглядається формування державності в Україні у різні періоди історії та в різних аспектах.

Для науковців і державних службовців, політиків і політологів, викладачів і студентів, а також усіх, хто цікавиться розвитком Української держави і суспільства.

ББК 63.3(4УКР)я43+67.9(4УКР)301я43

Сітуха С. Д. Побудова правової держави в сучасній Україні.....	200	Комаров О. В. Правовий статус слідчих підрозділів органів внутрішніх справ України.....	250
Слободян С. І. Природа громадської думки як інструмент інформаційно- комунікативного впливу в демократичній правовій державі.....	204	Кулик М. С., Руть Ю. В. Значення психології профайлінгу для юридичної освіти.....	254
Шашкова-Журавель І. О. Міжнародно-правові аспекти запобігання та протидії примусовій праці.....	210	Лісовська Ю. П. Інформаційна безпека за умов побудови інформаційного суспільства в Україні.....	259
Швець Н. Г. Методичне забезпечення права на перепідготовку кадрів.....	214	Лушер В. В. Поняття механізму адміністративно-правового забезпечення інформації в органах прокуратури України.....	262
Аріфходжаєва Т. Б. Теоретико-методичні основи формування недержавних пенсійних фондів в умовах сьогодення.....	216	Матвієнко О. С. Сучасний стан трудового законодавства України.....	265
Гусейнов Мохлат Йолчу огли Податково-фінансові засоби державного управління соціально-економічним і промисловим розвитком.....	221	Ничипоренко О. В. Захист прав і законних інтересів платників податків.....	269
Жарков В. О. Мультикультуралізм як поняття юридичної науки.....	227	Поліщук М. Г. Захист прав громадян в юридичному процесі.....	272
Живицька Л. І. Юрисдикційність (підвідомчість) справ про адміністративні правопорушення.....	231	Проскуракова А. Ю., Руть Ю. В. Фізіогномічні ознаки та їх зв'язок з ознаками психологічного портрету.....	274
Живицький В. А. Податкова служба як соціально-правовий інститут.....	235	Рябоволенко Н. В. Порядок формування ціни как денежного выражения стоимости товаров, услуг предприятия.....	280
Заросило Н. В. Взаємодія громадянського суспільства і місцевого самоврядування.....	239	Шаповалов А. В. Актуальні проблеми здійснення відбору кадрів до органів прокуратури України.....	283
Карачевська О. Л. Особливості професійного вигорання серед психологів та соціальних працівників наркологічних реабілітаційних закладів.....	241	Журбенко М. В. Структура та функції Національного банку України.....	286
Кирилюк Ю. В. Нова наука брахіологія та доцільність її використання в юридичній освіті.....	246	Круглій Д. В. Зовнішня заборгованість та її вплив на фінансову безпеку України.....	290
		Мельник Ю. І. Амністія та помилування в Україні.....	293

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ ПРИМУСОВІЙ ПРАЦІ

Становлення і розвиток української державності, вип. 11, с. 210–213

Дослідження універсальної міжнародно-правової системи використання примусової праці потребує насамперед аналізу положень міжнародно-правових документів Організації Об'єднаних Націй та її спеціалізованої установи — Міжнародної організації праці в цьому напрямі. Так, заборона примусової праці, як одна із міжнародно-правових гарантій свободи особи, передбачена в Міжнародному пакті про громадянські і політичні права 1966 р. [1]. Також заборона примусової праці впливає із положень Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права від 1966 р. Зокрема, в ст. 6 зазначеного пакту передбачено право кожної людини заробляти собі на життя працею, яку вона вільно обирає або на яку вільно погоджується [2].

Слід зазначити, що найбільш деталізовані міжнародно-правові норми, що стосуються заборони примусової праці, були розроблені в рамках Міжнародної організації праці. Центральне місце в міжнародно-правовій системі боротьби з примусовою працею належить Конвенціям МОП: № 29 “Про примусову чи обов’язкову

працю” від 1930 р. та № 105 “Про скасування примусової праці” від 1956 р.

Одним із перших міжнародних документів, спрямованих на обмеження примусової праці, є вищезазначена Конвенція Міжнародної організації праці № 29 “Про примусову чи обов’язкову працю” від 1930 р. У ст. 2 Конвенції передбачено види трудової діяльності, які не включаються в поняття “примусова та обов’язкова праця”, зокрема:

- будь-яка робота або служба, що вимагається на підставі законів про обов’язкову військову службу;
- будь-яка робота або служба, що є частиною звичайних громадянських обов’язків громадян повністю самоврядної країни;
- будь-яка робота або служба, що її вимагають від якої-небудь особи на підставі вироку, винесеного рішенням судового органу;
- будь-яка робота або служба, що її вимагають в умовах надзвичайних обставин, тобто у випадках війни або лиха, або загрози лиха.

Важливо, що виходячи із положень зазначеної Конвенції, до примусової чи обов'язкової праці можуть бути притягнуті тільки дорослі працездатні особи чоловічої статі, вік яких буде не нижче вісімнадцяти і не вище сорока п'яти років. Також, прогресивним, на час прийняття зазначеної Конвенції, положенням була вимога поступового скасування примусової чи обов'язкової праці, що її вимагають як податок, і примусової чи обов'язкової праці, до якої вдаються для виконання громадських робіт начальники, які виконують адміністративні обов'язки [3]. Зазначена конвенція була ратифікована Україною в 1956 р.

Варто відмітити, що положення вищезазначеної Конвенції були деталізовані в Рекомендації Міжнародної організації праці № 36 “Про регламентацію примусової чи обов'язкової праці” від 28 липня 1930 р. Найбільш гуманістично спрямованим положенням цієї рекомендації видається факультативний припис державам вживати всіх можливих заходів для того, щоб залучення до примусової праці в жодному випадку не призводило до прямого або опосередкованого застосування примусової або обов'язкової праці відносно жінок і дітей [4].

Потрібно зауважити, що більш імперативні положення щодо обов'язку держав-учасниць скасувати на території під їх юрисдикцією примусову працю містяться в конвенції Міжнародної організації праці № 105 “Про скасування примусової праці” від 1957 р. Відповідно до ст. 1 зазначеної Конвенції на держави — члени МОП покладається зобов'язання скасува-

ти примусову або обов'язкову працю і не допускати це явище:

- як засіб політичного впливу чи виховання або як засіб покарання за наявність чи за висловлювання політичних поглядів, чи ідеологічних переконань, протилежних існуючій політичній, соціальній, чи економічній системі;
- як метод мобілізації та використання робочої сили для потреб економічного розвитку;
- як засіб підтримання трудової дисципліни;
- як засіб покарання за участь у страйках;
- як захід дискримінації за ознаками расової, соціальної і національної належності чи віросповідання.

Важливо, що виходячи із положень зазначеної Конвенції, кожна держава — учасниця Міжнародної організації праці, що ратифікувала цю Конвенцію, зобов'язується вжити ефективних заходів щодо негайної і повної відміни вищезазначених видів примусової чи обов'язкової праці [5]. До цієї конвенції наша держава приєдналася у 2000 р.

Варто сказати, що надзвичайно важливим міжнародно-правовим актом, з точки зору розвитку контрольного механізму дотримання державами-учасницями зобов'язань щодо скасування примусової праці на території під їх юрисдикцією, стала Декларація МОП “Про основоположні принципи та права у сфері праці” від 18 липня 1998 р. Відповідно до положень цієї Декларації скасування всіх форм обов'язкової або примусової праці розглядається як одне з

основоположних прав у сфері праці, поряд із дійсною заборонаю дитячої праці; свободою об'єднання та дійсним визнанням права на ведення колективних переговорів та недопущенням дискримінації у галузі праці [6].

Досліджувані універсальні міжнародно-правові норми щодо необхідності скасування примусової праці уточнюються та деталізуються на регіональному рівні. Так, на рівні Ради Європи заборона рабства та примусової праці імперативно передбачена в ст. 4 Європейської конвенції “Про захист прав людини та основних свобод” від 1950 р. Зокрема, в Конвенції йдеться про неприпустимість:

- утримання жодної людини в рабстві або в підневільному стані;
- поневолення жодної людини до примусової або обов'язкової праці.

Водночас, у Європейській конвенції частково дублюються положення Конвенції МОП № 29 “Про примусову чи обов'язкову працю” від 1930 р., зокрема, зазначається, що термін “примусова або обов'язкова праця” не охоплює:

- будь-яку роботу, виконання якої звичайно вимагається під час ув'язнення;
- будь-яку службу військового характеру, або у випадку відмови від неї з релігійних або політичних мотивів у країнах, де така відмова визнається, службу, визначену замість обов'язкової військової служби;
- будь-яку службу, яка повинна виконуватися у випадку надзвичайного стану або стихій-

ного лиха, що загрожує життю чи добробуту суспільства;

- будь-яку роботу чи службу, яка становить собою звичайні громадянські обов'язки [7].

Отже, зважаючи на викладене вище, є підстави констатувати наявність достатньо ґрунтового та деталізованого масиву міжнародно-правових норм, спрямованих на боротьбу з примусовою працею як на універсальному, так і на регіональному рівні. Однак, поширеність такого ганебного явища в державах світу свідчить про низьку ефективність контрольного механізму відносно дотримання державами-учасниками міжнародно-правового зобов'язання щодо запобігання примусовій праці на своїй території.

На нашу думку, шляхи оптимізації системи викорінення примусової праці в державах світу в першу чергу повинні включати:

- активізацію співпраці урядових структур з міжнародними неурядовими організаціями щодо виявлення та подолання проблеми застосування різних форм примусової праці;
- об'єднання зусиль правоохоронних органів із загальноосвітніми закладами щодо виявлення випадків залучення дітей до примусової праці та притягнення винних осіб до відповідальності, насамперед, коли йдеться про найгірші форми дитячої праці;
- вжиття урядами держав заходів щодо забезпечення ефективної зайнятості та сприяння соціальному захисту населення, оскільки проблема

примусової праці, переважно, має соціально-економічне підґрунтя.

Література

1. *Міжнародний пакт про громадянські і політичні права*. — К.: Право, 1995. — 37 с.
2. *Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права* від 1966 р. // Бюл. Мін-ва юстиції України. — № 1. — 2002.
3. *Конвенція МОП “Про примусову чи обов’язкову працю”* № 29 від 1930 р. // Конвенції та рекомендації МОП. — К., 1997.
4. *Рекомендації МОП “Про регламентацію примусової чи обов’язкової праці”* № 36 від 28.07.1930 р. // Конвенції та рекомендації МОП. — К., 1997.
5. *Конвенція МОП “Про скасування примусової праці”* № 105 від 25.06.1957 р. // Конвенції та рекомендації МОП. — К., 1997.
6. *Декларація МОТ об основопологаючих принципах и правах в сфере труда и механизме ее реализации*. — МБТ. — Женева, 1998.
7. *Європейська конвенція “Про захист прав людини та основних свобод”* від 1950 р. // Збірка договорів Ради Європи. — К.: Парлам. вид-во, 2000. — С. 27–45.